

Fagerborg kirke, 13.04.2025

Preken, Palmesøndag, Joh12,1-13

Åpningsord: Kjære menighet! Nåde være med dere og fred fra Gud vår Far og Herren Jesus Kristus!

I dag er det palmesøndag. Vi er på vei inn i påsken, på vei opp til Jerusalem. Påsken er årets mest intense uke i kirken. Breddfull. Av hyllet liv og grusom død. Av sterkt vennskap og rått svik. Av uutholdelig lidelse og himmelsk glede. Av svart motløshet og tynt håp. Av nattverdens begynnelse, og en kjærlighet som er sterkere enn alt. I dag hyller mengden Jesus - om noen dager er fellesskapet forandret til en lynsjende mobb. Noen av oss tviholder på troen at Guds kjærlighet gir alt og trumfer alt. Selv om det ikke alltid virker sånn her og nå i verden. La oss be vår samlingsbønn:

Hellige Gud, vi er samlet for ditt ansikt for å møte din kjærlighet og sannhet. Send oss din Ånd og gjør oss åpne for det du vil gi oss. La ditt ord slå rot i våre hjerter, så Kristus lever i oss, og vi blir ett i deg og tjener deg i alle ting. Amen

Seks dager før påske kom Jesus til Betania der Lasarus bodde, han som Jesus hadde vekket opp fra de døde. Der ble det holdt et festmåltid for ham. Marta vartet opp, og Lasarus var blant dem som lå til bords sammen med ham. Da kom Maria med et pund ekte, kostbar nardussalve, og med den salvet hun Jesu føtter og tørket dem med håret sitt. Hele huset ble fylt av duften. Da sa Judas Iskariot, en av disiplene, han som siden forrædde ham: ⁵ «Hvorfor ble ikke denne salven solgt for tre hundre denarer og pengene gitt til de fattige?» Dette sa han ikke fordi han hadde omsorg for de fattige, men fordi han var en tyv. Det var han som hadde pengekassen, og han pleide å ta av det som ble lagt i den. ⁷ Men Jesus sa: «La henne være! Hun har spart salven til den dagen jeg skal begraves. De fattige har dere alltid hos dere, men meg har dere ikke alltid.» Det ble kjent i den store mengden av jøder at Jesus var i Betania. Nå kom de dit, ikke bare for hans skyld, men også for å se Lasarus, som han hadde vekket opp fra de døde. ¹⁰ Da la overprestene planer om å drepe Lasarus også. For mange av jødene dro dit på grunn av ham og kom til tro på Jesus.

Dagen etter fikk folkemengden som var kommet til festen, høre at Jesus var på vei inn i Jerusalem. Da tok de palmegreiner og gikk ut for å møte ham, og de ropte: *Hosianna! Velsignet er han som kommer i Herrens navn, Israels konge!*

Selv om kirken egentlig nå går inn i den stille uke, og først starter påske-feiringen påskennatt, så er folk flest i gang med påsken på en eller annen måte. Påske er for mange påskekrim, påskesnøtter, påskesol, påskefjell. Påskekonserter, Kafèliv, ferie med familie eller venner. For andre er det en uke som alle andre; bare litt stillere, sårere, mer ensom. Og for andre igjen er det ikke en påske som alle andre påsker, men akkurat denne påsken 2025, da de fødte sitt første barn, mistet sin far, slo opp med kjæresten, flyttet hjemmefra, møtte veggen. Eller

denne påsken 2025, da det oppleves som at verden brenner mange steder og mer enn før, og mange kjenner på fortvilet engasjement, framtidsfrykt, eller avmakt og nummenhet. Midt i alt dette, er Gud hos oss, og påsken leves og feires i slum og slott, kirker og ruiner, fengsler og sykehus.

Påsken forteller meg at Gud elsker menneskene mer enn noe menneske kan gjøre. Den forteller at ondskapen i oss og i verden er livstruende – vi trenger redning og frelse. Og den forteller meg at Gud og Guds kjærlighet har det siste ordet, selv om det ikke alltid virker sånn. Kirken forteller det, gjennom ord, stillhet og musikk, gjennom nattverd, bønn og måltid, gjennom mørklagt, naken kirke, et enslig stort påskelys, og til sist full fest med oppstandelse og jubel neste helg:).

Dagens palmesøndagsfortelling finnes i litt ulike versjoner hos tre av de fire evangeliefortellerne. Det er altså bred dekning av at en kvinne salver Jesus og utviser en sanselig og sløsende fromhet som provoserer flere av mennene rundt ham. Jesus selv derimot, løfter henne et sted fram som et forbilde, og sier noe han faktisk bare sier om denne kvinnen: «Overalt i verden hvor dette evangeliet blir forkynt, skal også det hun gjorde, fortelles til minne om henne.» De navnløse kvinnene, ofte med tvilsom sosial status eller etnisk bakgrunn, og sårbar livssituasjon, er gang på gang de som blir løftet fram som viktige vitner og teologer i evangelie-fortellingene – det kan være verdt å huske for både oss prester og andre. I Johannesversjonen av denne fortellingen har kvinnen et navn – her heter hun Maria og er søster til Marta og Lasarus.

I dag er vi på altså på fest i Betania. Jesus var flere ganger gjest på andres fester og middager. Lasarus er vert, og søsteren Marta varter opp, mens lillesøsteren Maria kommer med rådyr nardussalve og salver Jesu føtter. Matteus forteller at det var ett pund, 300 gram, ekte nardussalve. Det duftet sterkt over hele huset – og forbruket tilsvarte en gjennomsnittlig årslønn på 300 denarer. Sterkt og sjokkerende.

Prøv å se for dere settingen. Et tross alt privat selskap, antakeligvis bare menn som hadde benket seg rundt hovedbordet. Kanskje både jovial, forventningsfull og litt spent stemning - en omstridt, omreisende predikant var gjest; en som det gikk mange slags rykter om. Det er grunn til å tro at kvinnene hadde holdt på i timevis med å forberede deilig mat - lite Fjordland og Toro der i gården.

Så skjer noe helt uhørt og skandaløst. Hadde jeg vært der, hadde jeg antakeligvis syntes det både var utrolig spennende og veldig pinlig. Jeg kan ikke forstå annet enn at forsamlingen ble så sjokkert - og så nysgjerrig på hvordan Jesus ville komme seg ut av dette - at de derfor unnlot å gripe inn. Maria går bort til Jesus, salver føttene hans med en salve som kostet en årslønn, og tørker dem med håret sitt.

Det er jo temmelig voldsomt. Tenk hvilket mot Maria må ha hatt for å gjøre noe sånt! Tenk hvor stor tillit hun må ha hatt til at Jesus ville ta imot en så intim og sanselig gest! Tenk hvor mye økonomisk risiko hun må ha tatt når hun hadde brukt så vanvittig med penger på en slik luksussalve! Tenk hvor sterkt det må ha vært for Jesus, å bli salvet, slik en konge ble ved sin innsettelse og ved sin død. Tenk hvor flaut det må ha vært for disiplene hans, som kjente kodene og var preget av sin egen kultur og oppvekst og det rådende syn på både kvinner og sex.

Hva skjedde videre med festen? Det vet vi ikke. Vi får bare høre om én reaksjon. Rasjonell og for så vidt etisk riktig. Det er disiplenes forargelse: "Salven kunne vært solgt for 300 denarer og pengene gitt til hjelp for de fattige.» Johannes forteller at Judas, som var mest forarget, var kasserer i disippelgjengen og pleide å stjele fra kassa – og at kritikken derfor nok langt fra var så from som den kunne høres ut. Vi vet jo ikke hva kritikken bunnet i, men jeg tar meg i at jeg nok kunne sagt det samme, og blitt så opptatt av rettferdig fordeling at jeg kunne oversett betydningen av en sløsende og sanselig tilbedelse som utfordrer.

Salving var et rituale som var godt kjent fra Det gamle Testamentet, særlig brukt ved innvielse av prester, konger og profeter. Da pleide man å salve hodet, slik det står i en av de andre versjonene av denne fortellingen. Når man salvet de døde derimot, salvet man kroppen – og her hos Johannes er det Jesu føtter som salves. De to versjonene gjenspeiler dobbeltheten i salvingen – Jesus salves både til konge og til sin død. Da mennene kritiserer Maria, sier Jesus: "La henne være! Hun har spart salven til den dagen jeg skal graves." Jesus fortsetter med å si noe litt rart: "De fattige har dere alltid hos dere. Men meg har dere ikke alltid." Resten av livet hans viser med all tydelighet at dette IKKE betyr at Jesus ikke bryr seg om de fattige. Han mente nok heller ikke at man kan utsette solidariteten og kampen for rettferdighet, med unnskyldningen at verden alltid vil ha fattige og rike mennesker og at vi ikke har mulighet til å løse problemene. Altfor ofte setter vi gode ting opp mot hverandre, og bruker det som unnskyldning for ikke å gjøre noe i det hele tatt. Uansett: Som trosfellesskap må vi fastholde sammenhengen mellom solidariteten OG vår tilbedelse. Ellers risikerer vi ENTEN å bli utbrente aksjonister, eller fromme egoister som lukker øynene for nød og urett.

Jesus avviser den nasjonalistiske hyllesten av seg selv som konge; samtidig setter han seg på et esel palmesøndag og rir innover mot byen. Og selv om eselet ikke var ridedyr for konger, men et simpelt arbeidsdyr, så er ikke dette en ydmyk handling. Det er oppfyllelsen av Sakarja sin profeti flere hundreår tidligere, om hvordan Israels konge, Sions redningsmann, skulle komme – det visste nok de fleste som omkranset gatene i Jerusalem den dagen. Samtidig understreker både Jesu liv og forkynnelse og hans død at han var en annerledes konge: «Mitt rike er ikke av denne verden.» Det samme understrekes i den andre leseteksten vår i dag, fra Filipperbrevet, der det står at han «ga avkall på sitt eget, tok på seg slaveskikkelse og ble mennesker lik.»

Sett i lys av dagene framover, er det ikke noe pent bilde vi får av mennesket som flokkdyr denne høytiden. Mennesker i flokk er virkelig best og verst. Å opptre i flokk kan hente fram både det beste og det verste i oss, og ting kan snu skremmende fort. Det vet de av oss som har vært utsatt for mobbing og utstøting på skole, arbeidsplass eller i venneflokk. Det finnes mange mennesker jeg kan møte på tomannshånd, som jeg ville vegre meg for å møte i flokk. Både fordi menneskene i flokken kan hausse hverandre opp til å gjøre all verdens kjipe ting sammen som de ikke ville ha mot til eller ønske om å gjøre alene - og fordi flokken skaper ansvarsfraskrivelse, slik at vi IKKE gjør gode ting vi burde gjøre - for eksempel stå opp for andre. Vi venter på hverandre og blir lettere passive tilskuere. Hvordan oppfører vi oss i flokk, her i vår menighet?

Jeg skulle gjerne vært inne i hodet på Jesus og visst hva han tenkte og følte den første palmesøndagen. Ut fra evangeliene får vi forståelsen av at han nå visste hva som ventet ham. Han gråt over byen, og han prøvde å få sine nærmeste til å forstå hva han kom til å måtte gå igjennom. I dagens fortelling sier han altså at kvinnen salver ham til hans gravferd. Både Jesus og vi som kirkegjengere vet hva som ligger foran – la oss nå være her, i palmesøndag, i kontrastene mellom hyllesten, feiringen, og det salvingen peker fram mot.

I kveld åpner vi FILMPåske her i Fagerborg kirke. Vi skal se alle Harry Potter-filmene på storskjerm natt til i morgen og natt til tirsdag, og har mye spennende program i morgen fra etter lunsj og utover ettermiddagen og kvelden - blant annet rumpeldunkkamp, tryllestavverksted, Potter-quiz, eliksirtimer og kvelds-gudstjeneste kl.19, preget av Potter-universet.

Bøkene og filmene om Harry Potter er ikke eksplisitt knyttet til en religion, og oppleves på tvers av ulike religioner og livssyn. For min del opplever jeg at Potter-universet gir meg en ny, frisk inngang til den kristne påskefortellingen og nettopp dette at den guddommelige kjærligheten som gir seg selv for alle oss mennesker er sterkere enn alt annet. Både Bibelen og Potteruniverset viser tydelig hva som kan bo i oss alle og i verden rundt oss, og at kampen mot det onde ikke er «på lat» som vi sa i min barndom. Samtidig forteller påsken - og Potter, i en litt mindre guddommelig skala - at den kjærligheten som gir seg selv for å redde oss, er sterkere enn alt. Som det står på gravsteinen til Harry Potters foreldre – et bibelvers fra 1.Kor.15, 26: «Den siste fiende som tilintetgjøres, er døden.» Dødskreftene tilintetgjøres gjennom det Jesus gjorde for oss.

Palmesøndag rommer både jubelen og mørket i påsken. Kan hende skjønte Maria den dagen mer enn alle. Velsignet uke – midt i alt som er!

Biskop Sunniva